

Marulić i laudationes urbium

Neven Jovanović
neven.jovanovic@ffzg.hr

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet

Split, 23. travnja 2010.

- 1 In epigrammata priscorum commentarius
- 2 Laudationes urbium Dalmaticarum
- 3 per Salonarum rudera
- 4 Marulić i Božićević
- 5 Hvalitelji Splita i starine
- 6 Zaključak

In epigrammata priscorum commentarius (1503-1510)

Marko Marulić

HACTENVVS externa tibi interpretatus sum, Dominice Papalis charissime, nunc maiorum nostrorum aperiemus monumenta, quę sepe tecum per Salonarum rudera parietinasque uagatus passim iacentia spectavi et interdum, patrii soli nostri quanta quondam gloria fuit mecum animo reuoluens, Vergilianum illud ingemiscendo repetebam: *Fuimus Troes, fuit Illium et ingens gloria Teucrorum*, nunc nulla.

Laudationes urbium Dalmaticarum

File Edit View Go Bookmarks Tools Tabs Help

Back Home Bookmarks

http://www.ffzg.hr/klafil/croala/laud.form.html

Oratio de orig... Laudationes ur...

Croatiae auctores Latini (CroALa) Laudationes urbium Dalmaticarum

Qui sumus? Tabula contentorum Auctores Genera litteraria

In laudationibus urbium quaere.

Quaere et lege.

QVAERE

DELEATVR

§Quid quaeris:

(e.g., gloria) Quaere similia

Si pro **e** etiam "e caudata" (e) invenienda est, scribe **E** (e. g. prEda = preda, pęda).

Si pro diphthongo **ae** etiam litterae "e" et "ę" inveniendae sunt, scribe **a?E**
(e. g. pra?Eda = praeda, pęda, preda).

Si pro **i** etiam "j" littera invenienda est, scribe **I** (e. g. iam = iam, jam).

Si pro **i** etiam "i longa" (ij) et similia inveniendae sunt, scribe **I?**
(e. g. conI?icitur = conicitur, conjicitur, conjicatur).

Si pro **u** etiam "v" littera inveniendae sunt, scribe **U**
(e. g. UIUus = vivus, vitus).

Phrases regulares (regex): si scribas *edit** inveniuntur *editio, editionem, editum, editurus* etc.
si autem *edit*, inveniuntur *edito, edita, editi*; si *edit[oi]* inveniuntur *editi, edito*, sed non *edita*.

Ea de re plura scripserunt e. g. [Stephen Ramsay](#) et [Wikipedia](#).

Slika: www.ffzg.hr/klafil/croala

Laudationes urbium Dalmaticarum

Croatiae auctores Latini

- digitalna zbirka, dostupna putem interneta
(www.ffzg.hr/klafil/croala)

Laudationes urbium Dalmaticarum

Croatiae auctores Latini

- digitalna zbirka, dostupna putem interneta
(www.ffzg.hr/klafil/croala)
- podskup u *Croatiae auctores Latini*

Laudationes urbium Dalmaticarum

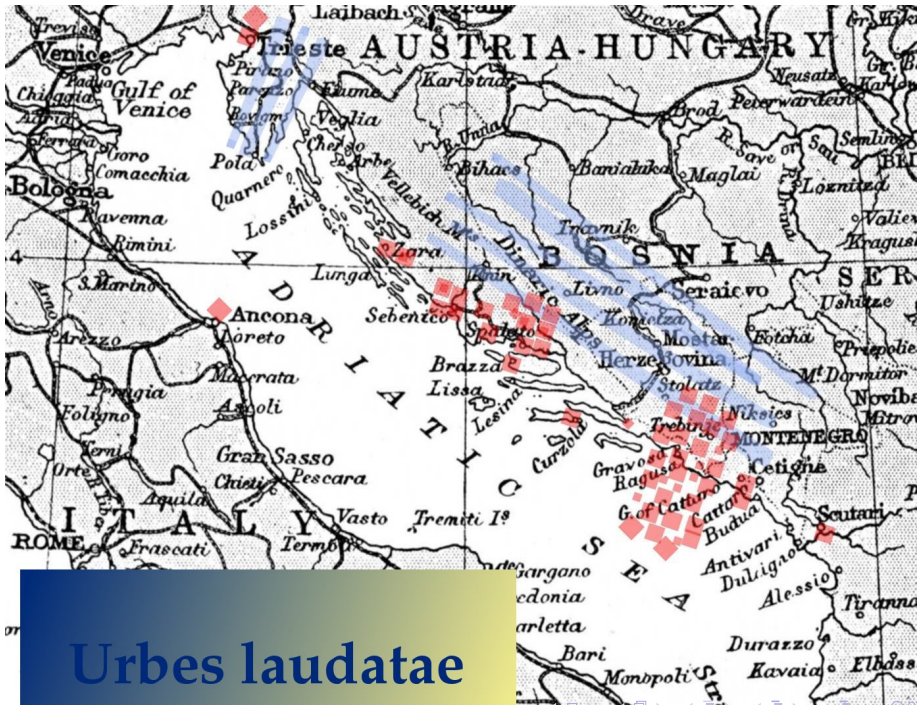
Croatiae auctores Latini

- digitalna zbirka, dostupna putem interneta
(www.ffzg.hr/klafil/croala)
- podskup u *Croatiae auctores Latini*
- tekstovi iz razdoblja 1268-1608

Laudationes urbium Dalmaticarum

Croatiae auctores Latini

- digitalna zbirka, dostupna putem interneta
(www.ffzg.hr/klafil/croala)
- podskup u *Croatiae auctores Latini*
- tekstovi iz razdoblja 1268-1608
- pohvale gradova i regija: Trst, Istra, Pula, Dalmacija, Zadar, Šibenik, Trogir, Split, Brač, Hvar, Korčula, Ston, Dubrovnik, Kotor, Skadar

Urbes laudatae

Gradovi s najviše pohvala u zbirci

- Dubrovnik, 31 tekst
- Split, 9 tekstova

Poznatije pohvale dalmatinskih gradova i Dalmacije

- srednjovjekovni autori: Toma Arhiđakon (Zadar, Split, Dubrovnik), Milecije (Dubrovnik)
- Filippo Diversi (Dubrovnik)
- Michelle Marullo (Dubrovnik)
- Juraj Šižgorić (Ilirik, Šibenik)
- Ilija Crijević (Dubrovnik, Ston)
- Paladije Fusko (Ilirik)
- Ivan Bolica (Kotor)

Manje poznate pohvale, *Quattrocento*

- Ciriaco Pizzicolli (Ciriaco d'Ancona): Dubrovnik i Ankona (1440)

Manje poznate pohvale, *Quattrocento*

- Ciriaco Pizzicolli (Ciriaco d'Ancona): Dubrovnik i Ankona (1440)
- Raffaele Zovenzoni, Trst: epigram o Splitu (c. 1464)

Manje poznate pohvale, *Quattrocento*

- Ciriaco Pizzicolli (Ciriaco d'Ancona): Dubrovnik i Ankona (1440)
- Raffaele Zovenzoni, Trst: epigram o Splitu (c. 1464)
- Ivan Lipavić: elegija o Trogiru (c. 1465)

Manje poznate pohvale, *Quattrocento*

- Ciriaco Pizzicolli (Ciriaco d'Ancona): Dubrovnik i Ankona (1440)
- Raffaele Zovenzoni, Trst: epigram o Splitu (c. 1464)
- Ivan Lipavić: elegija o Trogiru (c. 1465)
- Giovanni Mario Filelfo: *Ragusaeis* (1470)

Manje poznate pohvale, *Quattrocento*

- Ciriaco Pizzicolli (Ciriaco d'Ancona): Dubrovnik i Ankona (1440)
- Raffaele Zovenzoni, Trst: epigram o Splitu (c. 1464)
- Ivan Lipavić: elegija o Trogiru (c. 1465)
- Giovanni Mario Filelfo: *Ragusaeis* (1470)
- Juraj Dragišić: *De natura angelica*, predgovor (1499)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* I

1500-1550

- Marin Barleti, Skadar: Skadar i Dubrovnik (1504-1508)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* I

1500-1550

- Marin Barleti, Skadar: Skadar i Dubrovnik (1504-1508)
- Ludovik Crijević Tuberon: kritika Dubrovnika (1520)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* I

1500-1550

- Marin Barleti, Skadar: Skadar i Dubrovnik (1504-1508)
- Ludovik Crijević Tuberon: kritika Dubrovnika (1520)
- Nikola Petrović, Korčula: Dubrovnik (1538)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* II

1550-1608

- Ludovik Paskalić: Kotor (prije 1551)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* II

1550-1608

- Ludovik Paskalić: Kotor (prije 1551)
- Nascimbene Nascimbeni: Dubrovnik (1571)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* II

1550-1608

- Ludovik Paskalić: Kotor (prije 1551)
- Nascimbene Nascimbeni: Dubrovnik (1571)
- Jean Bodin: Dubrovnik (1576)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* II

1550-1608

- Ludovik Paskalić: Kotor (prije 1551)
- Nascimbene Nascimbeni: Dubrovnik (1571)
- Jean Bodin: Dubrovnik (1576)
- Didak Pir: Dubrovnik (1582)

Manje poznate pohvale, *Cinquecento* II

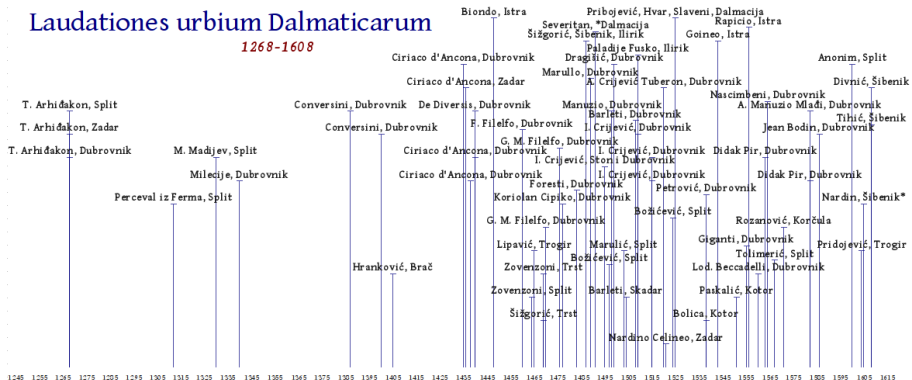
1550-1608

- Ludovik Paskalić: Kotor (prije 1551)
- Nascimbene Nascimbeni: Dubrovnik (1571)
- Jean Bodin: Dubrovnik (1576)
- Didak Pir: Dubrovnik (1582)
- epigrami uz šibenski statut: Šibenik (1608)

Laudationum chronologia

Laudationes urbium Dalmaticarum

1268-1608

Per Salonarum rudera

Salonensium gloria

secundum Marulum

- virtus civium

Salonensium gloria

secundum Marulum

- virtus civium
- Strabon, Plinije Stariji, Cezarov *Gradanski rat*

discessum liburnarum ex illyrico. M. Octavius cum iis : quas habebat nauibus : salonas puenit. ibiq; concitatis dalmatis : reliquisq; barbaris hissam a Cæsaris amicitia auerit: conuentumq; salonis: cum neq; pollicitationibus: neq; denuntiatione periculi permouere posset : oppidum oppugnare instituit. Est autem oppidum : & loci natura: & colle munitum. Sed celeriter ciues romani ligneis effectis turribus: his sese munierunt. & cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hoīnū: crebris confecti uulneribus ad extremum auxiliū descenderunt: seruosq; omnes puberes liberauerunt: & prefectis omnium mulierum crinibus : tormenta effecerunt. quorū cognita sententia Octaviuss quinis castris oppidum circūdedit : atq; uno tempore obsidione & oppugnationibus.

Salonensium gloria

secundum Marulum

- virtus civium
- Strabon, Plinije Stariji, Cezarov *Gradanski rat*
- *talis fidei talisque in bello uirtutis tunc fuere Salonenses nostri!*

discessum liburnarum ex illyrico .M. Octavius cum iis : quas habebat nauibus : salonas puenit. ibiq; concitatis dalmatis : reliquisq; barbaris hissam a Cæsaris amicitia auerit: conuentumq; salonis: cum neq; pollicitationibus: neq; denuntiatione periculi permouere posset : oppidum oppugnare instituit. Est autem oppidum : & loci natura: & colle munitum. Sed celeriter ciues romani ligneis effectis turribus: his sese munierunt .& cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hoīnū: crebris confecti uulneribus ad extremum auxiliū descenderunt: seruosq; omnes puberes liberauerunt: & praefectis omnium mulierum crinibus : tormenta effecerunt . quorū cognita sententia Octaviuss quinis castris oppidum circūdedit : atq; uno tempore obsidione & oppugnationibus

Dioklecijan

Prema Maruliću, najpoznatiji sin Salone

Huc accedit quod Diocletianus imperator, Salonis natus, uirtute rebusque gestis ad Romanorum imperium meruit promoueri.

Dioklecijan

Prema Maruliću, najpoznatiji sin Salone

Huc accedit quod Diocletianus imperator, Salonis natus, uirtute rebusque gestis ad Romanorum imperium meruit promoueri. Deposito deinde imperio priuatam uitam peregit in patria.

Dioklecijan

Prema Maruliću, najpoznatiji sin Salone

Huc accedit quod Diocletianus imperator, Salonis natus, uirtute rebusque gestis ad Romanorum imperium meruit promoueri. Deposito deinde imperio priuatam uitam peregit in patria. Et quum Romam ad pristinam dignitatem reuocaretur, maluit hic consenescere priuatus quam Romę imperare:

Dioklecijan

Prema Maruliću, najpoznatiji sin Salone

Huc accedit quod Diocletianus imperator, Salonis natus, uirtute rebusque gestis ad Romanorum imperium meruit promoueri. Deposito deinde imperio priuatam uitam peregit in patria. Et quum Romam ad pristinam dignitatem reuocaretur, maluit hic consenescere priuatus quam Romę imperare: usque adeo coeperat eum et *amoenitas loci* et tranquillus in secessu ocium.

Dioklecijan

Prema Maruliću, najpoznatiji sin Salone

Huc accedit quod Diocletianus imperator, Salonis natus, uirtute rebusque gestis ad Romanorum imperium meruit promoueri. Deposito deinde imperio priuatam uitam peregit in patria. Et quum Romam ad pristinam dignitatem reuocaretur, maluit hic consenescere priuatus quam Romę imperare: usque adeo coeperat eum et *amoenitas loci* et tranquillus in secessu ocium. Extat *ędificium* eius Salonis proximum, quod maiores nostri post urbis euersionem incolere coepere:

Dioklecijan

Prema Maruliću, najpoznatiji sin Salone

Huc accedit quod Diocletianus imperator, Salonis natus, uirtute rebusque gestis ad Romanorum imperium meruit promoueri. Deposito deinde imperio priuatam uitam peregit in patria. Et quum Romam ad pristinam dignitatem reuocaretur, maluit hic consenescere priuatus quam Romę imperare: usque adeo coeperat eum et *amoenitas loci* et tranquillus in secessu ocium. Extat *ędificium* eius Salonis proximum, quod maiores nostri post urbis euersionem incolere coepere: nunc *nostrum natale solum* est, quod Spalatum appellant

Palača

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum
- *templum Ioui* quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum
- *templum Ioui* quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum
- *Octo columnis ingentibus* intus fulcitur...

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum
- *templum Ioui* quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum
- *Octo columnis ingentibus* intus fulcitur...
- Exterius circa se magnarum *duarum et uiginti columnarum peristylum* habet...

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum
- *templum Ioui* quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum
- *Octo columnis ingentibus* intus fulcitur...
- Exterius circa se magnarum *duarum et uiginti columnarum peristylium* habet...
- ante templi limina *vestibulum ipsum atriumque* patet spaciosum

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum
- *templum Ioui* quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum
- *Octo columnis ingentibus* intus fulcitur...
- Exterius circa se magnarum *duarum et uiginti columnarum peristylum* habet...
- ante templi limina *vestibulum* ipsum *atriumque* patet spaciosum
- *columnae* grandes e marmore Phrygio dolatae... ita ut nusquam Romę tot, tantas talesque columnas uno in loco compositas reperies

Marulićev opis Palače

stručan arheološki i antikvarni vokabular

- semirutum quidem atque in parte deintegratum, *murorum* tamen ac *turrium* pulchritudine *portarumque* affabre structarum decorum
- *templum Ioui* quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum
- *Octo columnis ingentibus* intus fulcitur...
- Exterius circa se magnarum *duarum et uiginti columnarum peristylium* habet...
- ante templi limina *vestibulum* ipsum *atriumque* patet spaciosum
- *columnae* grandes e marmore Phrygio dolatae... ita ut nusquam Romę tot, tantas talesque columnas uno in loco compositas reperies
- Extant et *chrytoporticus* plurimę...

Moralistička meditacija

Postojanost samo onkraj zemlje

uide tandem quanta rerum humanarum mutatio sit, quanta uolumina, uel ludibria potius, nunquam simpliciter indulgentis fortunę. Nihil usquam firmum habetur in terra, nihil stabile, nihil in eodem statu permanens, non urbes, non imperia. Extra terram igitur, extra anni Solisque uias quęrenda hominum felicitas est. Quam pie iusteque uiuentibus omnium potens Deus super cęlum perennem perpetuamque largitur.

Vita Marci Maruli (post 1524)

Franco Božićević

Dalmatarum urbium ciuitas antiquissima, a Salonarum
runderibus per tria millia passuum semmota

Vita Marci Maruli (post 1524)

Frano Božićević

Dalmatarum urbium ciuitas antiquissima, a Salonarum
rueribus per tria millia passuum semmota
Palatium olym Dyocliciani imperatoris summę deliciae,
Dalmaticarum gentium, insularum ac urbium (ut Plinio
placuit) *emporium* celeberrimum

Vita Marci Maruli (post 1524)

Frano Božićević

Dalmatarum urbium ciuitas antiquissima, a Salonarum
 ruderibus per tria millia passuum semmota
Palatium olym Dyocliciani imperatoris summę deliciae,
 Dalmaticarum gentium, insularum ac urbium (ut Plinio
 placuit) *emporium* celeberrimum
 quod ex altissimis *moenibus*, antiquissimis *templis*,
 innumeris uariis praeciosissimisque *columnis*, subterraneis
testudinibus, concameratis *criptis*, *pontibus* in uallium
 concauitate ad caelum errectis, *xistis*, *theatris* et plumbeis
sipunculis sub terram diductis, usque in hanc diem dilucide
 perspicere licet.

View of the Ruins of Spalatro from the South West

Spalaeti discessum magnifici uiri Iacobi Raynerii, iusti praetoris sui, lugentis consolatio (1497)

Frano Božićević

Fama Salonaei nunquam reticenda palati,
 Regia littorei deliciosa soli,
 Dalmaticas inter celeberrima gloria sedes,
 Spalaetum, priscae nobile gentis opus:
 Cur ita caelestes furibunda uoce fatigas,
 Sauciat heu superos cur tua lingua deos?
 (...)

Spalaeti... consolatio (1497)

Frano Božićević

Sera nimis longae latitant *monumenta* Salonae,
 Alta ruinosas contegit herba domos.
 Aequor in immensum curuus designat arator:
 Hic erat *antiqui principis alta domus*,
 Hac super *inducto* crepitabat *lympha meatu*,
 Conueniens oculis hic puto *scena* fuit,
Amphitheatralis fuit hic pulcherrima *circi*
 Forma, cauernosis eruta *fornicibus*.
 Obliterata diu lacrimis te spargere regna
 Si iuuat et turpi flere subacta situ,
 Longior emineat maioris copia luctus,
 Protinus adueniat causa dolenda tibi.
 (...)

Spalaeti... consolatio (1497)

Frano Božićević

(...)

Sunt aliae centum deleti nominis urbes,

Quas erit insanus credito flere labor.

Oppida mille iacent uariis tumulata ruinis:

Omnia sunt aeuo comminuenda graui.

(...)

Antičke korijene ne spominju

Samo tri od 55 tekstova u zbirci

- Ivan Lipavić (elegija o koncu kuge u Trogiru 1465)
- Ivan Pridojević (pohvala slavni^h Trogirana oko 1604)
- Nascimbene Nascimbeni (pohvala Dubrovnika u predgovoru Ciceronova *De inventione*, 1564)

Antička materijalna kultura

Ciriaco d'Ancona (1436)

in medio conspicitur nobile *Iouis Templum*, quod nomine Beati Doimi Pontificis hodie ciues incolunt... nobilissima uidimus *moenia*, sed undique iam solo antiquitate collapsa. Vidimusque *amphitheatrum* in medio ciuitatis ingens, atque mirabiles *aquaeductus* egregiae architecturae conspicuos, *statuasque* arte decoras, et immanes *columnas* undique per agros dirutas, atque conuulsas immensis *ruinis*.

Iacobo Antonio Marcello equiti clarissimo
(1464)

Raffaele Zovenzoni

At *tua Roma* suo Capitolia celsa Tonanti
Construxit, superis invidiosa polis.
Mira quidem sunt haec, sed cedunt cuncta *sacello*
Quod tenet Aspalatum delitiisque fovet.
Hoc veteres statuuisse Iovi, Marcelle, putamus:
Credimus hoc coelo praeposuisse suo.

De situ Illyriae et civitate Sibenici (1487)

Juraj Šižgorić

Salonae praeterea, quae civitas olim erat celeberrima
 Dalmatarum et emporium ad littus et nota Lucani carmine:
 ... longas ferit unda Salonas,
 de qua et Virgilius cecinit in Pollionis Egloga (...)
 Terra, ut Papinius scribit, olim aurifera: Robora Dalmatico
 lucent saciata metallo
 (...)
 Hodie quidem multa praeclarae antiquitatis vestigia ibi
 reperiuntur.
 Aspalatrum deinde, coloniam Salonarum, dictum ab herba, ut
 autumo, sui nominis, Metropolis Dalmatiae...

De situ orae Illyrici (ante 1509)

Palladio Fosco (Palladius Fuscus)

Spalatum oppidum nobilitate et virtute incolarum admodum celebre... quum Salona a Gothis eversa foret, nobilissimus quisque civitatis huc migravit... quum locus tot hominum capax non esset, producto muro, constructisque aedificiis tantundem pene spacia ab occasu adiectum est.

Oratio de origine successibusque Slauorum (1525)

Vinko Pribojević

Spalatum uel (ut quidam dicunt) Spaletum, nata- *Spalatum.*
 le Marci Maruli solum a Dioclitiano in agro Saloni-
 tano exstructum. Quo in loco priuatam degens ui-
 tam, tanta animi uoluptate ob loci amenitatem affi-
 ciebat, q̄ reuocantibus eum per literas ad reassumen-
 dum quod sponte deposuerat imperium (quēadmo- *Dioclitianus*
 dum, Sabellicus post Eutropium refert) non aliter q̄ *imperium ue*
 tetram pestem auersat, rescripserit. Vellem Salonis *lut tetram pe*
 uideretis olera, nostris manibus instituta, nunquam *stem auersat*
 me ad isthac reassumenda uocaretis. Ascriuiū quoq; *tus.*
 quod nunc Catharum dicūt Rixonensium (sicuti C^v *Cathar, alias*
Ascriuium.

Sabel. aena.
vij. lib. viij.
Eutro. lib. ix.
cap. xix.

Marulić prema drugim pohvalama Splita

- promišljena, sustavna kompozicija

Marulić prema drugim pohvalama Splita

- promišljena, sustavna kompozicija
- starine i vrline

Marulić prema drugim pohvalama Splita

- promišljena, sustavna kompozicija
- starine i vrline
- samo antički prozni pisci (niti kršćanski, niti pjesnici)

www.sadreams.com

Marulić i splitski identitet

- *amoenitas*
- *exemplum Diocletiani*

Marulić i ostali hvalitelji Splita

- Zovenzoni Marcellu, Božićević Raineriju

Marulić i ostali hvalitelji Splita

- Zovenzoni Marcellu, Božićević Raineriju
- slično Maruliću: antikvarnost Ciriaca d'Ancona

Marulić i ostali hvalitelji Splita

- Zovenzoni Marcellu, Božićević Raineriju
- slično Maruliću: antikvarnost Ciriaca d'Ancona
- drugačije od Marulića: Paladije Fusko, Juraj Šižgorić

Marulić i ostali hvalitelji Splita

- Zovenzoni Marcellu, Božićević Raineriju
- slično Maruliću: antikvarnost Ciriaca d'Ancona
- drugačije od Marulića: Paladije Fusko, Juraj Šižgorić
- kanonizacija Marulića: Vinko Pribojević

Marulić i laudationes urbium

Neven Jovanović
neven.jovanovic@ffzg.hr

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet

Split, 23. travnja 2010.